

BEFOLKNING I OFOTEN OG ØYJORD

NOVEMBER 2008

Ofoten på 1700-tallet

I 1670 kom det en ny residerende kapellan til Ofoten, presten Madzt Homle. På Evenes, hvor det hadde vært en kirke fra vikingetiden, fant han en kirke og en prestegård som stod til fals. Dette ville han rette på, men han manglet både håndverkere og penger. Nettopp på denne tiden fant man kopper i Ballangsfjellene, og presten fant at han kunne låne midler til sitt behov hos de nye verkseierne ved Børsvatnet, og gjennom fogden, herr Michel Storm og amtmann Knud Gedde, fant han to pålitelige og arbeidsomme menn som han kalt til Ofoten..

Den ene var Peder Braad Pedersen, som var kirkebygger og sjømann fra Kvarv i Salten. Han fant etter en tid en kone på Vidrek, Karen Hansdatter. Hun var datter av den fremste leilendingen på denne gården, Hans Hansen, født omkring 1595.

Den andre var **Ingebrigt Olsen As**, som til å begynne med opptrådte som byggmester for nykirken på Evenes – og som fra 1696 til sin død ble lensmann i fjorden – et ombud som skulle bli i hans slekt og godt stykke over midten av 1700-tallet.

Hva slags landsdel var det presten Madzt Homle kom til ?

Rundt år 1700 var det en bofast befolkning på 765 personer. Denne befolkningen øker utover hundreåret, og ved folketellingen i 1801 er befolkningen på 1870 personer, det er nevnt 99 forskjellige gårdsnavn og den samiske befolkningen utgjør ca 14 %. Den samiske befolkningen finner en i Herjangen og Bjerkvik på nordsiden og i Skjomen på sørsiden

Lødingen og Trondenes var de kirkelige hovedsetene på denne tiden, men Evenes ble etter hvert hovedkirken for Ofoten. Ut fra gårdene Bjeldgam på Liland og gården Vidrek ble makten og handelsvirksomheten i fjorden konsentrert. På Nygård var det også handels- og gjestgiverivirksomhet. Men da familien Mosling etablerte handelshus på Fagernes ble dette den store handelsmannen i området.

Bjeldgam på Liland og Vidrek

På høsttinget den 31. oktober 1722 beklaget Knud Ingebrigtsen på Bjeldgam seg over ”*hvorledes Almuen forlegger ham som hafver ældste Bøygdefahrs ret i Fierdingen idet imod ald billig forlader ham og søger andre Fahr til Bergen for deres Fisk, endskiondt hans Bøygdefahr er det ældgamleste*” – og har vært det så langt tilbake man kan huske den eneste Bergsjekt i fjorden. Knud Ingebrigtsen nevner ikke sin konkurrent, Mogens Pedersen på

Vidrek, men det er tydelig at det er han klagen er myntet på. Tinget ble oppfordret til å hjelpe til slik at forholdene i Ofoten skulle komme i orden.

På dette tinget ble Ofoten delt i to bygdefar. Bjelgamslekta skulle for fremtiden han som sitt område ytre Ofoten fra Balsnes til og med Tjelle på sørsiden, og på nordsiden fra og med Ramnes til og med Veggen, mens Vidrekjekta skulle betjene befolkningen fra og med Bal-

langen, med Skjomen, Beisfjord, Rombaken og Herjangen på nordsiden.

For Vidrek betydde dette et stort økonomisk oppsving frem til første del av det 18. århundre. Fra nå av kunne man utvide handelen betraktelig innenfor sitt eget område. Mogens Pedersen og hans arvtakere var det som stod i spissen for dette oppsvinget.

Fortsettelse neste side—

Vidrek gård ca 1900

Ravns gård på Bjeldgam fra 1800-tallet

Bjeldgam på Liland og Vidrek

SITT FØRSTE BESØK I OFOTEN
 GJORDE VON WESTEN I 1716 DA
 HAN GJESTET EVENES
 PRESTEGÅRD DER JOCHUM LETH
 VAR PREST. HER FANT HAN
 SAMENE I "DEN BEDRØVELIGSTE
 VANKUNDIGHET" UTEN KUNNSKAP
 OM GUD OG JESU
 FORSONINGSVERK. SELV OM DE
 NOMINELT VAR KRISTNE, VAR DE
 LITE INTERESSERT I KRISTENDOM.
 DE BESKRIVER SOM «NÆSTEN
 VILDE UDI DERES VÆSEN» OG SOM
 DE STØRSTE DRANKERE. BÅDE
 BLANT REINDRIFTSSAMER OG
 SJØSAMER VAR KUNNSKAPEN I
 «DERES SALIGHEDS SAG» LIKE
 DÅRLIG; INGEN KUNNE LESE I BOK
 OG DET VAR DET SAMME MØRKE
 SOM BLANT SAMENE PÅ SENJA OG I
 VESTERÅLEN.

Men selv om en hadde delt konsesjonsområdene mellom seg i fjorden og konkurrerte med hverandre, ble det knyttet nære familiebånd over fjorden. Det ble mye inngifte mellom disse fremste slektene på gårdene Vidrek og Bjeldgam (og senere Nygård).

Knud Ingebrigtsen var etter datidens forhold ganske velstående. Han ble i 1708 gift med skipper Edis Pedersen Bjelgams enke, Kirsten Pedersdatter og overtok med henne jektebruket, gården Bjeldgam og ¼ av gården Liland i Ofoten som leilen-

ding. Kirsten Pedersdatter var datter av bonde og bygningssnekker på Vidrek Peder Pedersen. Gården Bjeldgam ble i denne slekta frem til 1850. I 1851 ble den overtatt av Ravn-slekta.

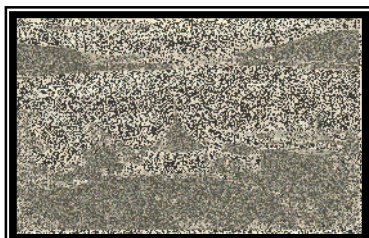
Peder Olsen Aas var født på Bjeldgam i 1763, og han var gift med Johanna Margrethe Sparboe. Deres datter, Margrethe Benedicta Blom Pedersdatter var født 1792. Hun ble glemt å føres inn i kirkeboken, men var ved folketellingen i 1801 9 år gammel. Hun ble i 1816 gift med Christen Hansen, født

1782 i Leirvik i Ofoten, bonde og fisker på Seines i Ofoten, fikk kårbrev hos sønnen

Området Bjeldgam på Liland

Kirkeliv i Ofoten

Ankenes kirke

Evenes kirke fra 1842

Kirken på Evenes lå strategisk til for skatte- og handelsferder inn mot Herjangen, Rombaken, Beisfjord og Skjomen - og derfra over grensen til Torneträsk og Bottenviken. Fra Evenes skulle man drive misjonsvirksomhet i fjordene og i grense-traktene mot Sverige, samtidig som en styrket forsvaret av de gamle handelsveiene. Kong Håkon ga også tillatelse til at samer kunne slå seg ned i Ofoten.

tens fjordstrøk. Trafikken over grensen har ganske sikkert vært betydelig, noe ikke minst de såkalte "solvskattene" vitner om. Kirkestedet Evenes bli i hvert fall et viktig samlingssted for folk i Ofoten. Der ble det stevnet til tings og Guds ord ble forkynt av prester og mun-ker. Befolkningen har følt en sterk tilknytning til kirken, men viljen til å stille opp for kirken var ikke alltid den beste. En

liten og enkel kirke på Ankenes ble bygd av allmuen selv og på dens egen bekostning ca. 1650. Kirken ble i 1730 avløst av en liten korskirke bygget av den gamle kirkens materialer og det var allmuen som sto for vedlikehold av bygget. Det var imidlertid ikke alltid lett å vedlikeholde kirkebyggene da det var kostbart og folk flest hadde få midler til overs.

Evenes hovedkirke

Da Madtz Homle kom til Evenes kirke i 1670 der han skulle komme til å residere som prest de neste 50 år! - sto den til nedfalls. Homle satte alt inn på å bygge ny kirke, og takket være økonomiske oppgangstider i Ballangen der et kobberverk var under etablering, fikk han lån fra fogden og medeieren i gruve-n, Michael Storm. Arbeidet ble kostbart og det endte med at kirken måtte få økonomisk

bistand fra Vågan og Lødingen kirker. Bare 50 år senere var imidlertid forholdene igjen blitt så ille, at under Thomas von Westens besiktigelse, slo han fast at "denne Kircke skulle have Været repareret, og stoerlig trenger dertil". Men da han fra kirkebakken spurte om der var noen av sognebøndene som ville påta seg å reparere kirken mot "rede Penge i Hænderne dertil", var der ingen som viste

interesse. Selv da presten oppnevnte to menn fra menigheten og tilbød dem lønn, nektet de tvert å

Befolkningen på Øyjordhalvøya

Hvordan var så befolkningen på Øyjordhalvøya i dette tidsrommet ?

Under folketellinga for Ofoten i 1801 finner vi under gården på Øyjord, eller som det står i mantallet Øejord, 2 husbonder. Seines var delt i indre og ytre Seines, og her var det 4 husdstander, i Leirvik 2 husstander og en jordløs husmann.

På Øyjord bodde i 1801 Abraham Nielssen (54 år) og hans kone Lisbet Rasmusdatter (65 år).

Hun har vært gift tidligere, fordi det er 2 fosterbarn på

gården.

Den andre bonden var Ola Hansen (49 år) og kona Karen Gabrielsdatter (40 år). De hadde 5 barn. Dessuten var det 8 tjenestefolk knyttet til gårdene.

På Seines finner vi Nicolai Kauffman, Rasmuss Gabrielsen, Peder Abrahamsen og Abraham Einerssen.

I Leirvik bor Hans Helgesen, Ole Pedersen og den jordløse husmannen Einar Janssen.

Folketellinga for 1865 viser for Leirvik, matrikelnummer 125b :

Benjamin Kristensen, han var 31 år, hadde 1 hest, 3 kyr, 0 får, 2 griser 1,5 v. bygg og 4 v. poteter.

Hanna Olsdatter, hans kone, 31 år

De hadde da 3 barn – Ole, Krestoffer og Ingeborg.

Dessuten var det 3 tjenestefolk på gården.

Ved folketellinga i 1875 bor **Benjamin Blom** (som han nå kaller seg) med kone og 3 barn fremdeles på gården med en dreng, pleiedatter og bestemor.

Ved folketellinga i 1900 lever fortsatt Benjamin Blom. Han tituleres som selveiende gårdbruker og rente.Kapital

4 av hans sønn Kristoffers

Leirvik ca 1930

Folketellinga for 1865 Seines Søndre, matrikelnummer 121 :

Markus Kristensen, han var 43 år, hadde 1 hest, 3 kyr, 6 får, 2 griser, 3v. bygg og 6 v. poteter

Bereth Olsdatter, hans kone (39 år)

De hadde da 6 barn – Andreas, Kristian, Markus, Malena, Ingeborg og Hansine.

Dessuten hadde de losjerende en svensk familie – Felip Nilsen og Johanna Wikstrøm og deres barn.

Etter folketellingen i 1875 er det kommet til flere barn – Aron, Pareli og Johanna. Andreas har giftet seg med

Anne Lorentsdatter.

Markus Kristensen var bl.a. medlem av Ofoten herredstyre.

Seines søndre

John-Henrik Johansen

Folketellinga for 1865 Øyjord, matrikelnummer 124 :

Henrik Kristensen, han var da 36 år, hadde 1 hest, 3 kyr, 8 får , 2 v. ygg og 4 v. poteter
Abelone Pedersdatter, hans kone (22 år)
De hadde da 1 barn – Peder
Etter folketellinga i 1875 er det kommet til 2 barn – Jætta og Jørgen, og buskapen har blitt større.

Folketellinga for 1900 Lundvik – Øyjord, gård nr 24,nr,nr. 7

Erik Wiker – murer (formand) og gårdbruke, født 1850 Wermland, Sverige
Henriette Wiker – gårdmandskone, født 1871
Barn : Johanna (1894),Nils(1897),Hilmar (1898)
Andre bosettinger i 1900 :

Jektvik :

Her bodde skomaker og husmand med jord :
Kristian Monsen og Nikolina Dinesdatter og deres to døtre.

Skjevik :

Hans Lorentsen, selveiende bonde og fisker, og hans kone Anne Lorentsen.
I Skjelvik var det på denne tiden også mange losjerende i forbindelse med an-
leggsvirksomheten på Ofotbanen.

Øyjord :

Albert Pedersen med familie, Han var postekspeditør og gårdbruker
Anna Nilsen, landhandlerenke, som på den tiden levde av boet

Kufiskvik :

Albert Lindahls familie – han var baker og husmann med jord
Ole Ingebrigtsen – fisker og fattiglem
Bernhard Olsen – steinarbeider og fisker

Bilder fra Øyjord

